

Martine Letterie

De genen van mijn vader

Een familiegeschiedenis van vierhonderd jaar

2015 Prometheus • Bert Bakker Amsterdam

De populariteit van familiegeschiedenis

Spoorloos, Verborgen verleden, DNA onbekend en *Familie Gezocht* zijn immens populaire televisieprogramma's die allemaal cirkelen rond dezelfde vraag: waar kom ik vandaan? Wie is mijn familie, wie zijn mijn voorouders? Vele Nederlanders zitten wekelijks aan de buis gekluisterd om iemands zoektocht te volgen. We zijn geroerd als de zoekende een onvermoede halfbroer aan de boezem kan drukken of een onbekende voorouder ontdekt.

Stadsarchieven kunnen de vragen van amateurgenealogen nauwelijks meer aan en in veel archieven is inmiddels een aparte ruimte gereserveerd voor degenen die naar hun familiegeschiedenis op zoek zijn. Jaarlijks organiseert het Centraal Bureau voor Genealogie in het Nationaal Archief de Dag van de familiegeschiedenis, die druk wordt bezocht door mensen uit het hele land. Allemaal willen ze leren hoe ze de geschiedenis van hun familie het best uit kunnen zoeken.

Tot twintig jaar geleden hielden vooral – gepensioneerde – heren zich met stamboomonderzoek bezig, tegenwoordig storten ook veel vrouwen zich erop. De amateurgenealogen zijn inmiddels ook lang niet allemaal meer boven de 65.

Waarom willen we toch zo graag weten waar we vandaan komen?

In de eerste plaats is het veel gemakkelijker geworden om de rudimentaire gegevens te vinden. Steeds meer archieven zijn online te raadplegen, en we hebben tegenwoordig over het algemeen wat meer vrije tijd dan vroeger tot onze beschikking. Toch is die verklaring niet afdoende: niet alles wat makkelijk is en waar we tijd voor hebben wordt immers populair.

Mogelijk heeft de belangstelling voor de familiegeschiedenis ook te maken met het gegeven dat de slinger in het nature-nurturedebat op dit moment doorslaat naar nature. Alles lijkt in onze genen besloten te liggen: niet alleen ons uiterlijk, maar ook onze karaktereigenschappen en onze motoriek. Documentaires vertellen over identieke tweelingen die op verschillende continenten opgroeiden, maar toch vrouwen trouwden met dezelfde naam, hetzelfde beroep kozen en hun haar in hetzelfde model lieten knippen. Alles lijkt al in ons te zitten, hoezeer onze ouders ook hun best hebben gedaan om ons als individuen op te voeden.

De waarde die we aan DNA toekennen neemt voor sommigen welhaast de plaats in van geloof. Chemie en chromosomen bepalen onze levensloop, waar die eerder in Gods hand lag, door het draaien van het rad van Fortuna werd beïnvloed of te wijten kon zijn aan een slechte jeugd. In al die manieren van denken schuilt het gevaar van fatalisme en het afschuiven van verantwoordelijkheid. In dat opzicht leren we blijkbaar niet van de geschiedenis, en over twintig jaar vinden we vast weer een andere zondebok.

Dat neemt niet weg dat elke stamboomonderzoeker waar-

schijnlijk op zoek is naar zichzelf. Daarbij maakt hij al dan niet onwillekeurig een selectie uit de informatie die hij vindt en interpreteert hij die naar beste kunnen, maar helemaal objectief is het nooit. De een komt uit op een directe afstamming van Karel de Grote en slaat de arme sloebers in de stamboom over, de ander is geroerd door het ongehuwde dienstmeisje dat naar de grote stad trok om van een kind te bevallen. Daarom zeggen familiegeschiedenissen minstens zoveel over de beschreven personen als over de schrijvers.

Ik ben zo'n fanatieke stamboomonderzoeker, al meer dan dertig jaar. En het bovenstaande werpt dus ook de vraag op wat de hiernavolgende familiegeschiedenis over mij zegt, over de keuzes die ik heb gemaakt en de manier waarop ik de gevonden gegevens interpreteerde.

De stamboom van mijn moeders kant heb ik ook uitgezocht, maar daar zat weinig opwindends tussen. Mijn voorouders van die kant waren boeren die eeuwenlang binnen een straal van 10 kilometer van de ene boerderij naar de andere verhuisden.

Maar dan mijn stamboom van vaderskant! In de vele jaren dat ik daarmee bezig was vond ik het ene spannende verhaal na het andere. Natuurlijk zaten er brave burgers tussen over wie niet veel te vertellen viel, maar in elke generatie vond ik wel mensen die bijzondere sporen nagelaten hadden in de archieven. Over hun levens zal ik vertellen, omdat ze een inkijkje bieden in een deel van de geschiedenis dat ik in ieder geval niet kende. Ze geven een beeld van het bestaan van gewone lieden in een grote stad in tijden van welvaart, maar ook in die van bittere armoede.

Voor het reconstrueren van de levens van mijn alleroudeste voorouders moest ik het soms doen met de snippers informatie die ik in het archief vond, terwijl ik van mijn overgrootouders en grootouders foto's had en de familieverhalen die mondeling waren overgeleverd. Al hun verhalen raakten mij, omdat zij probeerden iets van hun leven te maken, ondanks alle moeilijkheden die op hun pad kwamen.

Een getrokken rapier

Pauwel van Tiry en zijn drie kinderen, Jan, Charles en Elisabeth, duiken in het begin van de zeventiende eeuw op in de archieven in Den Haag. Zij zijn de allereerste voorouders die ik kan vinden.

Nadat ze alles wat hun lief was in Frankrijk hadden achtergelaten, kwamen ze rond 1622 als vluchtelingen naar de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden om er een nieuw en – hoopten ze – veilig bestaan op te bouwen. Het jonge land was weliswaar in oorlog met Spanje, maar het vocht voor de vrijheid van godsdienst en bood bescherming aan protestanten zoals Pauwel en zijn kinderen.

Voor zijn vrouw was de beslissing om te vluchten te laat genomen – zij stierf in hun door burgeroorlog verscheurde vaderland –, maar de toekomst van de kinderen was het waard geweest om de stap alsnog te maken. Elisabeth was een jaar of negen, Jan was zeven en de kleine Charles was vijf.

De ouders van Pauwel hadden in een kleine stad in het zuiden van Frankrijk gewoond en zich al voor zijn geboorte tot het protestantisme bekeerd. In hun omgeving deden heel veel mensen zoals zij dat uit onvrede met de katholieke kerk.

Het was niet alleen een religieuze beweging, maar ook een politieke, die gedragen werd door deze eenvoudige burgers en kleine ambachtslieden: het bood hun een uitweg uit de beklemming van het middeleeuwse gildesysteem. Voor God was iedereen immers gelijk; Hij was niet gevoelig voor aflaten en geld, of voor het aardse kastensysteem.

De Franse koningen probeerden het calvinisme met geweld de kop in te drukken, omdat deze nieuwe manier van denken de maatschappelijke orde ondermijnde. Rondom hen en de familie De Guise ontstond een sterke katholieke partij die de onderdrukking ter hand nam. De beruchte Bartholomeusnacht in 1572, waarbij 35.000 tot 40.000 protestanten vermoord werden op initiatief van De Guise, was daarvan het dramatische dieptepunt. Maar de protestanten die in opstand kwamen vormden op hun beurt ook een krachtig front. Dit resulteerde in een periode van gewapende conflicten aan het einde van de zestiende eeuw. Van beide kanten werden er gruwelijkheden begaan. Door de calvinisten vooral tegen de gezagsdragers van de kerk, door de katholieken tegen hele groepen protestanten tegelijk.

Pauwel werd aan het eind van deze periode geboren en maakte de burgeroorlogen niet mee die Frankrijk verscheurden en aan de rand van een faillissement brachten. Wel groeide hij op met de verhalen die erover verteld werden, omdat ook in hun kleine stadje hevig gevochten was. Pauwel was er van jongs af aan van doordrongen dat het onveilig was om protestant te zijn, ook al noemden zijn ouders zich trots 'hugenoten', terwijl die aanduiding van protestanten aanvankelijk denigrerend bedoeld was.

Toen hij een jaar of tien was, vaardigde koning Henry IV

het Edict van Nantes (1598) uit, waarin de hugenoten volledige burgerrechten kregen en vrijheid van godsdienstuitoefening, behalve in Parijs. Het katholicisme bleef de officiële godsdienst in Frankrijk. De koning bood calvinisten dus wel een zekere bescherming, maar toen hij twaalf jaar later werd vermoord, laaiden de onlusten opnieuw op. Er kwam een nieuwe vluchtelingenstroom op gang, die Pauwel van Tiry met zijn kinderen naar Den Haag bracht.

Zoals veel andere hugenoten koos hij de jonge Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden als nieuw vaderland, niet alleen omdat het een protestants land was, maar ook omdat een republiek hem de beste staatsvorm leek nadat hij in zijn eigen land aan den lijve had ondervonden hoe onbetrouwbaar de monarchie was. Bovendien vertelden Franse vluchtelingen elkaar over Willem van Oranje, die aan protestantse zijde had gestreden in de Franse godsdienstoorlogen. Zijn zoon Maurits was nu stadhouder in dit jonge land en volgens de verhalen moest hij een goed legerleider zijn.

Den Haag zoals het eruitzag toen Pauwel van Tiry en zijn kinderen er aankwamen. Uit H.E. van Gelder, *In Oud-'s-Gravenhage* – 28 *Stadsgedichten*, 1934.

Pauwel vond het moeilijk dat hij zijn jonge kinderen naar een land voerde dat ook in oorlog was, maar die oorlog was tegelijkertijd de reden dat hij er zijn geld kon verdienen. Niet lang na zijn aankomst werd Maurits opgevolgd door Frederik Hendrik, die meteen succes had als aanvoerder van de troepen. In het begin veroverde hij de ene stad na de andere op de Spanjaarden. Daarom stak de regering graag geld in zijn leger en kon hij nieuwe soldaten aannemen. Pauwel was een van hen.

In de zomer trok hij met het leger op veldtocht en net als veel van zijn collega's nam hij dan zijn gezin mee. Hij was immers weduwnaar en iemand moest voor de kinderen zorgen. In de natte en koude maanden lag de oorlog stil en dan bleef hij met hen in Den Haag. Daar wemelde het in de winter van de militairen. Veel officieren verbleven aan het hof, met in hun kielzog talloze huursoldaten die zich over de stad verspreidden. Zodra het voorjaar werd, gingen die allemaal weer op campagne met de stadhouder. Het was een onrustig bestaan, maar misschien wel veiliger dan het leven dat Pauwel daarvoor leidde.

De noordelijke stad aan zee, waar het altijd woei, leek in niets op het zuiden van Frankrijk, waar hij vandaan kwam. Hier was het meestal vochtig en koud, daar rook het in de zomer kruidig en drong de zon tot diep in je botten door. Maar nu riep de herinnering aan het stadje van zijn jeugd de beelden op van het laatste bloedbad. In Den Haag hadden zijn kinderen in elk geval een toekomst waarvan de invulling hem al voor ogen stond: ze moesten leren lezen en schrijven, net als hij in zijn jeugd. In tegenstelling tot de opvatting van de rooms-katholieke kerk, waarin de gelovige de interpreta-

tie van de Bijbel aan kenners moest overlaten, moest een protestant zo dicht mogelijk bij God komen en zelf de Bijbel kunnen lezen.

In zijn oude vaderland had Pauwel, zoals de meeste aanhangers van het nieuwe geloof, tot de kleine middenstand behoord en verreweg de meeste vluchtelingen hadden net als hij een ambacht geleerd. Tijdens de Franse burgeroorlogen legden protestantse ambachtslieden vaak tijdelijk hun ambacht neer om mee te vechten tegen de katholieken. Ze waren zeker geen lijdzame slachtoffers van vervolging, maar waren strijdbaar, snel en flexibel. Als het nodig was, pakten ze hun ambacht later wel weer ergens anders op. En dat was ook de bedoeling van Pauwel geweest toen hij naar de Republiek kwam. Zolang dat nodig was vocht hij voor de goede zaak. Maar zodra het vrede werd, zou hij de wapens neerleggen om zijn gereedschap weer ter hand te nemen. Dan zou hij zijn ambacht doorgeven aan zijn zoons, zoals gebruikelijk was.

Wat dat ambacht geweest is, weten we niet zeker. Maar in het gildeboek van de Haagse goud- en zilversmeden staan drie leden die rechtstreekse nazaten van Pauwel van Tiry zijn. De oudste van hen was zijn kleinzoon Paulus, die gevolgd werd door zijn zoon Pieter en diens zoon Johannes. Daarom is zeker niet onwaarschijnlijk dat ook Pauwel dit ambacht heeft beoefend. Veel hugenoten werkten als goudsmid of, in bredere zin, met zilver, koper, brons en ivoor.

Het is dus heel goed mogelijk dat Pauwel dit ambacht meebracht uit het zuiden van Frankrijk, waar de meeste protestanten woonden. Vermoedelijk ontvluchtten zijn ouders en hij hun stad al eerder, toen de oorlog daar te hevig werd,

en misschien maakten ze wel een tussenstop in Parijs. De calvinistische goudsmeden waren namelijk niet alleen te vinden in protestantse streken, maar ook in het uitgesproken katholieke Parijs. Daar bouwde Henry iv aan het einde van de zestiende eeuw een nieuwe vleugel aan het Louvre, de 'Grande Galerie', en bood daar plek aan dertig werkplaatsen voor verschillende ambachtslieden, onder wie schilders, kastenmakers en inderdaad ook goudsmeden. Meesters uit de provincie konden ook in aanmerking komen voor zo'n werkplaats. Dat was uitzonderlijk, want normaal gesproken beschermde een gilde zijn leden tegen meesters van buiten de stad. Voor de provincialen moet het een buitenkans zijn geweest om zo dicht bij het koninklijk hof te komen. Daar werden namelijk de opdrachten verstrekt en deze koning, die zelf protestant was geweest, sloot protestanten in ieder geval niet buiten. Het moet een bijzondere omgeving zijn geweest, waarin de verschillende ambachtslieden elkaar stimuleerden en beïnvloedden.

Ik stel me voor dat de jonge Pauwel en zijn vader in de periode van relatieve rust tussen de burgeroorlogen in deze unieke omstandigheden werkten. En dat Pauwel na de dood van Henry iv in 1610 noodgedwongen de wapens oppakte, net zoals zijn vader dat voor hem gedaan had. Hij vocht mee in de nieuwe burgeroorlog en kwam naar Den Haag toen de strijd verloren leek.

Voor een goudsmid was die stad een logische keuze als woonplaats, zoals de lakenstad Leiden dat was voor protestanten die in de textiel werkzaam waren. Den Haag was een kleine stad vergeleken met Amsterdam, maar was wel veel rijker. Het hof van de stadhouder was er immers gevestigd,

en het was de zetel van de Staten-Generaal, de regering. En er resideerde ook nog een tweede hofhouding, die van Frederik v van Palts, bijgenaamd de Winterkoning, en zijn vrouw Elisabeth Stuart. Dat was echt een koninklijk hof, met alle bijbehorende grandeur. Gezanten, ambassadeurs, buitenlandse prinsen en prinsessen verkeerden regelmatig in de hofstad en ze lieten graag zien dat ze veel geld hadden. Een heel geschikte stad voor goud- en zilversmeden dus. In 1625 waren het er veertig, en rond 1690 wel honderd.

Omdat de vraag zo groot was, liet het plaatselijke gilde nieuwe smeden vrij gemakkelijk toe. En dus was Den Haag dé stad voor Pauwel om een nieuw bestaan te beginnen. Hij arriveerde immers in de Gouden Eeuw, de periode die bekendstaat om de bloei van handel, wetenschap en kunsten. Hij was niet de enige die daardoor aangetrokken werd.

In het begin van de zeventiende eeuw was een derde van de inwoners van de Republiek niet op Nederlands grondgebied geboren en voor sommige steden gold dat zelfs voor de helft. De nieuwe Nederlanders kwamen uit verschillende windstreken: uit de Zuidelijke Nederlanden, Westfalen, Spanje, Portugal en Frankrijk. Sommigen zochten hier vrijwillig hun geluk, anderen waren gedwongen geweest om hun land te verlaten. De immigranten brachten hun kennis, vakmanschap en soms hun geld in, wat zeer gunstig was voor de ontwikkeling van de Republiek. Pauwel en zijn kinderen profiteerden van de welvaart in de stad Den Haag en de Republiek, maar omgekeerd leverde hij daar met zijn ambacht dus ook een bijdrage aan.

Veel van de hugenotenimmigranten burgerden snel in, gingen naar de gereformeerde Nederlandse kerken, leerden Nederlands spreken, trouwden met ‘autochtonen’ en vernederlandsten hun naam. Ze waren niet op het verleden gericht, maar op de toekomst. En dat gold ook voor de kinderen van Pauwel. Elisabeth trouwde in 1638 met de Delftenaar Jan Jans van den Burch, en werd moeder van vijf kinderen. Haar broer Jan kreeg vier kinderen met een vrouw wier naam onbekend is. Waar de vrouw van Charles vandaan kwam, viel op te maken uit haar naam: Lysbeth Jans de Zeeuw. Uit dit huwelijk werden twee zonen geboren.

Pauwel kon aan het eind van zijn leven tevreden terugkijken op zijn beslissing om naar de Republiek te vluchten. De toekomst had zich min of meer zo ontrold als hij die voor ogen had gehad. Zijn zoons en kleinzoons beoefenden hun ambacht waarschijnlijk met redelijk succes. Kleinzoon Johannes, de zoon van Jan van Tiry, kon in ieder geval een huis kopen. Wat zijn andere kleinzoon Paulus, diens zoon Pieter en kleinzoon Johannes als zilversmeden gemaakt hebben is jammer genoeg niet meer te achterhalen. Hun werk en hun zilvermerk zijn niet bekend, maar ook Pieter kocht in 1701 een huis, aan het Delftse Wagenveer. Dat moet aan het eind van de Wagenstraat geweest zijn, waar de koetsen en veren naar Delft vertrokken.

Pauwels directe nazaten waren dus niet arm, maar het feit dat ze in de Gouden Eeuw in de Republiek leefden was daarvoor geen garantie. Het bijvoeglijk naamwoord ‘Gouden’ betekende niet dat er in die periode geen armoede bestond.

Die was er wel degelijk. De bevolking groeide explosief en dat betekende dat er meer aanbod dan vraag was op de arbeidsmarkt. Het loon voor een ambachtsgezel was dan ook niet hoog. Als hij meer dan één kind had, verdiende hij te weinig om met zijn gezin van rond te komen. Zijn vrouw en kinderen moesten dan ook werken. Nóg meer drukte op de arbeidsmarkt dus, en het lukte niet iedereen om werk te vinden. Nogal wat arbeiders moesten voor het deel dat ze tekortkwamen terugvallen op de bedeling, een uitkering van de diaconie of een of andere liefdadigheidsinstelling.

Er was ook een grote groep mensen die definitief buiten de boot viel. Het waren vluchtelingen die niet aan de slag raakten in de Republiek, soldaten die invalide uit de oorlog waren teruggekeerd, werklozen die de hoop op aansluiting hadden opgegeven of boeren die hun boerderij door misoogsten waren kwijtgeraakt. Zij hielden zichzelf in leven door te bedelen. Ieder ontwikkelde daarin zijn eigen specialisme. De een deed alsof hij melaats was, de ander voorspelde de toekomst. De ‘nachthuiler’ had een heel bijzondere manier om aan zijn geld te komen: hij ging ’s nachts luidkeels liggen jammeren voor de deur van een welgestelde familie en hij liet zich alleen met geld verjagen.

Ook aan het zeventiende-eeuwse Den Haag ging de armoede niet voorbij, ondanks alle pracht en praal en hardwerkende zilversmeden. De bevolking bestond feitelijk uit twee categorieën, die eeuwenlang werden aangeduid als de bewoners van het ‘zand’ en die van het ‘veen’.

Op het zand woonden de mensen die tot de hofcultuur behoorden, en werkten voor het bestuurlijke Den Haag. Ten zuiden daarvan, op het veen, woonden de oorspronkelijke

dorpsbewoners. Daar leefden de standen door elkaar, advocaten, middenstanders en armoedzaaiers, terwijl op het zand steeds meer alleen de welgestelden waren te vinden. Het huis van Pieter Tierie, vierde generatie van de familie in Den Haag, stond op het veen, dus niet in het rijke deel van de stad, maar toch was zijn huis zijn eigendom. Hij was een ambachtsman die tot de middenstand van de stad behoorde. Pauwel had dus alle reden om tevreden te zijn.

Tot zover het beeld van de nobele vluchteling zoals ik dat op basis van flinterdunne informatie reconstrueerde. Veel meer dan de vermoedelijke aankomstdatum, het geloof, het gegeven dat het gezin uit Frankrijk kwam, de trouwdata van de kinderen, het beroep en de redelijke welstand van de nazaten had ik hiervoor niet.

Op basis van deze reconstructie kon ik trots zijn op die eerste voorouders, maar toen ik me verdiepte in het leven van Pauwels kleinzoon Paulus ontdekte ik dat hij in ieder geval nog een heel andere kant had. En dat zette het verhaal dat ik hiervoor heb verteld op losse schroeven.

Om meer te weten te komen over de nazaten van Pauwel worstelde ik me in het gemeentearchief van Den Haag door de notariële aktes. Het ging langzaam, want het zeventiende-eeuwse handschrift van de notarisklerken was lastig te ontcijferen. Uiteindelijk vond ik iets over drie van zijn kleinkinderen, Johannes, Paulus en Suzanna. Johannes wordt genoemd in een notariële akte over een ongeluk in Noorwegen, waarbij hij als sergeant diende in de compagnie van kapitein Wiarda. Samen met een andere militair verklaarde hij dat de

dood van een Schotse collega een ongeluk was.

Er was ook nog een akte waarin Johannes, Paulus en hun zus Suzanna alle drie voorkwamen. Daaruit bleek onder andere dat zilversmid Paulus bij zijn ondertrouw dragonder was, een infanterist die zich te paard verplaatste en te voet vocht. Johannes en zijn broer Paulus, beiden van de derde generatie Tiry's in Nederland, waren dus niet alleen ambachtsman, maar ook militair. Daarmee stonden ze in de traditie van hun Franse voorouders, die afwisselend hun ambacht uitoefenden en als militair vochten.

De voorgaande akte was op 25 februari 1661 opgemaakt op verzoek van Isaack Pieters Bolbergen, als een soort getuigenverklaring onder ede die bij een eventuele rechtszaak zou kunnen worden gebruikt.

Ik moest het verhaal een paar keer lezen voordat ik het goed begreep. Bolbergen was getrouwd met Margaretha Balthasar, maar ze verklaarde wel 'in de craem gelegen te hebben met jonkheer Wiarda en enige vleessen conversatie met het desselven jonker te hebben gehouden'. Ondanks het feit dat ze getrouwd was, lag ze dus met jonker Wiarda in zijn veldbed te vrijen.

Deze jonker stierf en op een of andere manier waren Margaretha en Johannes Tiry daarbij aanwezig. Volgens Margaretha maakte Johannes van de gelegenheid gebruik om een beurs met 30 of 31 rijksdaalders uit de zak van het lijk weg te nemen, een kapitaal in die tijd. En zij had er alles aan gedaan om hem ervan te weerhouden, maar tevergeefs. Haar beschuldiging ging als een lopend vuurtje door de buurt, en dat kon de familie Tiry niet op zich laten zitten. Johannes' broer Paulus ging naar Margaretha toe om te vertellen dat er

g     goud in de gestolen beurs zat. Het zat hem blijkbaar hoog, want een paar dagen later stond hij weer voor de deur. Het was zondagochtend en ditmaal waren ze met zijn drie  . Johannes, Paulus en hun zus Suzanna.

‘Waar is dat goud dan?’ vroeg Paulus. ‘Als Johannes die beurs heeft weggenomen, zeg mij dan waar hij is.’ Helaas had Margaretha meteen een antwoord klaar: ‘Jij hebt hem onmiddellijk verkocht voor 26 rijksdaalders.’

Vanaf dat moment liep het volledig uit de hand. Paulus schreeuwde: ‘Jullie liegen als schelmen!’ Toen Margaretha antwoordde: ‘Jij liegt zelf als een schelm!’ trok hij zijn rapier ‘wel een paar handbreed’. Margaretha greep zijn wapen en vervolgens bemoeide de hele buurt zich ermee. Ene juffrouw Edwarts en haar dochter Hillegonde stortten zich ook op de woesteling en samen werkten ze hem de deur uit.

Tot vijf keer toe kwam Paulus terug. Hij bonkte op de deur en sloeg uiteindelijk de ruiten in. Hij trok opnieuw zijn rapier en probeerde zich door de kapotte ramen naar binnen te werken, maar hij werd tegengehouden door de burens. Zijn zus Suzanna liet zich ook niet onbetuigd. Ze riep dat Margaretha zelf ‘enige goederen’ had gestolen en dat ze al drie of vier jaar in hoererij leefde. Margaretha’s man eiste dat zij dit aantoonde met bewijzen. Hier eindigde de verklaring.

Ruim een jaar later was de ruzie blijkbaar weer bijgelegd, want toen Paulus’ oudste kind geboren werd, was Margaretha’s man Bolbergen getuige bij de doop. Maar de verzoening hield geen stand: op 26 april 1664 werd er weer een notariële akte opgemaakt, ditmaal op verzoek van Paulus. Hij had een hele verzameling getuigen meegenomen, die allemaal verklaarden dat Bolbergen twee weken daarvoor naar

de deur van Paulus was gekomen met een 'bloten degen' in de hand, voor de deur 'groot geweld stellende'.

Paulus deed alleen de bovendeur open om zijn voormalige vriend te woord te staan. Die probeerde hem te steken; Paulus deinsde achteruit, Bolbergen 'advanceerde' en stak nu met zijn degen over de onderdeur in het wilde weg het huis in. Paulus verschuilde zich binnen, maar Bolbergen bleef nog een uur voor de deur staan 'met schreeuwen, roepen van vloeken en kijven'. Waarover geschreeuwd werd is niet genoemd. Óf het was niet belangrijk, óf Paulus wilde het liever niet bekendmaken omdat hij daarmee in een kwaad daglicht werd gesteld.

Is dit mijn voorouder? De kleinzoon van de nobele vluchteling? Ik probeerde me met de gedachte te troosten dat het allemaal aan die Bolbergen kon liggen. Eerst beschuldigde hij Paulus en zijn broer vals, vervolgens viel hij hem een paar jaar later aan en ging als een dolle staan schreeuwen voor het huis van die arme man.

Maar toen vond ik het verslag van een rechtszaak uit 1667 die door de baljuw van Den Haag tegen Paulus Tiry werd gevoerd vanwege een duel. Uit de enigszins verwarrende getuigenverklaringen kon ik het volgende verhaal reconstrueren.

Op een avond ging ene Jan Louwe naar de kroeg op de hoek van de Boekhorststraat en de Buitensingel, en hij liet zijn rapier bij zijn vrouw achter. Paulus bleef intussen bij haar. Wat hij daar te zoeken had is me niet duidelijk, maar op een gegeven moment begon ze te schelden en trok het wapen van haar man. Wat was er aan de hand? Was zij een driftkikker, of lag het aan Paulus en hield hij bijvoorbeeld zijn handen niet thuis?